

Långt svar med få svar

ANDREAS BERGH

I Roland Paulsens svar på min kritiska läsning av hans böcker (Paulsen 2017) finns ett diagram som visar att amerikaners arbetstid ökade mellan 1980 och 2000. Det framgår ej om kurvan visar årsarbetstid per amerikan, per amerikan i arbetsför ålder, per anställd eller något annat. Paulsen förklarar inte varför denna kurva skiljer sig från andra källor som förekommit i diskussionen, såsom Aguiar och Hurst (2007) eller Boppart och Krusell (2017). Ej heller diskuteras om amerikaner är representativa för utvecklingen i rika länder generellt. Risken finns att läsare mest blir förvirrade kring vad som stämmer.

Det var just avsaknaden av diskussion kring vad som mätts och vad som bör mätas som gjorde att jag i min kritiska läsning av Paulsens tre böcker (Bergh 2017) riktade kritik mot Paulsens påstående att "vi" arbetar mer än man gjort under större delen av den mänskliga historien. Ett sådant påstående är svårt att värdera utan en diskussion om vilka "vi" syftar på och utan en diskussion om hur arbetstid bör mätas. Den kritiken är om något än mer relevant efter Paulsens svar.

Den som går till källan ser att populationen i diagrammet är löneanställda i åldern 18–64 år. Svaret på frågan om "vi" arbetar mer än förr, beror alltså på om "vi" syftar på lönearbetande amerikaner i åldern 18–64, amerikaner i genomsnitt eller människor i (väst-) världen i genomsnitt. Skillnaderna är stora, och någonstans i sina tre böcker eller i sitt svar kunde Paulsen ha noterat att det är välkänt att amerikaner arbe-

tar längre än européer, varför det blir missvisande att luta sig mot amerikansk statistik (se exempelvis Prescott 2004). Okulicz-Kozaryn (2011) sammanfattar det väl i titeln "Europeans Work to Live and Americans Live to Work".

I Sverige är det ett faktum att den minskade arbetstiden (som andel av livet) sedan ungefär 1980 skett främst i form av ökad arbetslöshet och ökad tid som pensionär (Paulsens påstående om pensionsålder (s 65, 68) missar att även förväntad livslängd bör beaktas). Som jag påpekade i min artikel är detta värt att diskutera: Kanske borde vi svenskar ta ut mer av den ökade produktiviteten som fritid, kanske borde fritiden tas ut på ett annat sätt framöver. Jag påpekade att ett svar på dessa frågor förutsätter en diskussion kring vad som är rätt eller önskvärd arbetstid och att denna diskussion helt saknas i böckerna. Tyvärr saknas den i lika stor utsträckning i Paulsens svar.

Paulsen undviker också att kommentera flera andra punkter jag tog upp, däribland följande:

- Frånvaron av bakgrund till arbetslinjens uppkomst.
- Underliga förklaringar som att "överflödet av varor och tjänster tvingar företag att lägga resurser på att skapa nya behov" (Paulsen 2010, s 185).
- Möjligheten att frånvaron av konkurrens och/eller organisationens storlek kan spela roll för förekomsten av tomt arbete (apropå porrsurfande handläggare på Luftfartsverket).

Det kan jag bara beklaga, ty jag är genuint nyfiken på hur Paulsen ser på dessa aspekter.

Min kritik rörande Paulsens val av källor för sina påståenden om arbetstidens utveckling bemöts med att de populärvetenskapliga böckerna *Stone Age*

REPLIK

Andreas Bergh är docent i nationalekonomi vid Lunds universitet och Institutet för Näringslivsforskning (IFN). Han forskar bl a om välfärdsstaten, korruption och betydelsen av social tillit.
andreas.bergh@ifn.se

Economics (Sahlins 1972) samt *The Overworked American* (Schor 1991) har fler citeringar på Google Scholar än den vetenskapliga artikeln av Huberman och Minns (2007). Men självfallet har flera decennier gammal populärvetenskap hunnit citeras mer än en relativt nypublicerad vetenskaplig artikel! Jag delar verkligen inte Paulsens uppfattning att det är ”gängse kutym” och ”brukligt i populärvetenskapliga verk” att välja källor på basis av antal Google Scholar-citeringar. Däremot är det kutym att göra det lätt för läsaren att hitta primärdata och vara tydlig med vilka definitioner som använts.

Ytterligare några förtydliganden är på sin plats:

Jag hänvisade till Boppart och Krusell (2017) enbart som en service till *Ekonomisk Debatt*s läsare. Den är inte alls bärande i kritiken mot Paulsen (2010).

Jag minns naturligtvis vad Paulsen och jag diskuterat i mejl och på bloggar, men jag utgår från att böckerna är tänkta att ge behållning för läsaren även utan sådan bakgrundsinformation.

Nej, jag har inte läst Whaples avhandling (Whaples 1990), men jag är glad att Paulsen fann den intressant. Citatet som Paulsen återger, att arbetet i USA har antagit den moderna religionens kännetecken, och att ökad fritid är som kätteri, kan för övrigt ses som ytterligare ett skäl att inte använda arbets-tidsstatistik från USA som vore den representativ för (väst)världen.

Det stämmer inte att min enda referens för att avfärda Sahlins (1972) är en recension från 1974. Eftersom Paulsen inte ger mycket information om sina tre huvudkällor rörande arbetstidens utveckling, införskaffade jag Sahlins (1972), Schor (1991) och Beder (2001) för att bilda mig en egen uppfattning. För att spåra källan till Paulsens påstående om arbetstiden vid historiens gryning fick jag kolla upp vad Sahlins

i sin tur hänvisade till: McCarthy och McArthur (1960). För att bekräfta att jag inte var omotiverat skeptisk till den antropologiska metoden läste jag (med behållning) Bird-David (1992). Jag undersökte också hur samtliga huvudkällor mottogs i facktidskrifter.

Till sist: Paulsen ser min kritiska läsning som ett försök till misskreditering. Det är synd. Min uppfattning är nämligen att Paulsen är synnerligen begåvad, har sopat banan med flera av sina kritiker i alla möjliga sammanhang och att hans böcker förtjänar att tas på allvar. I grunden har han nämligen helt rätt om att vi i framtiden kommer att både vilja och kunna unna oss mer fritid. Förhoppningsvis gör min kritik att han blir ännu bättre på att driva hem den poängen.

REFERENSER

- Aguiar, M och E Hurst (2007), ”Measuring Trends in Leisure: The Allocation of Time over Five Decades”, *Quarterly Journal of Economics*, vol 122, s 969–1006.
- Beder, S (2001), *Selling the Work Ethic: From Puritan Pulpit to Corporate PR*, Zed Books, New York.
- Bergh, A (2017), ”Tre böcker av Roland Paulsen – en kritisk läsning”, *Ekonomisk Debatt*, årg 45, nr 3, s 18–29.
- Bird-David, N (1992), ”Beyond ’The Original Affluent Society’”, *Current Anthropology*, vol 33, s 25–47.
- Boppart, T och P Krusell (2017), ”Hur mycket vi arbetar – dåtid, nutid och framtid”, *Ekonomisk Debatt*, årg 45, nr 1, s 27–34.
- Huberman, M och C Minns (2007), ”The Times They Are Not Changin’?: Days and Hours of Work in Old and New Worlds, 1870–2000”, *Explorations in Economic History*, vol 44, s 538–567.
- McCarthy, F D och M McArthur (1960), ”The Food Quest and the Time Factor in Aboriginal Economic Life”, i Mountford, C P (red), *Records of the Australian American Scientific Expedition to Arnhem Land, vol 2: Anthropology and Nutrition*, Melbourne University Press, Melbourne.
- Okulicz-Kozaryn, A (2011), ”Europeans Work to Live and Americans Live to Work (Who Is Happy to Work More: Americans or

Europeans?)", *Journal of Happiness Studies*, vol 12, s 225–243.

Paulsen, R (2010), *Arbetsamhället – hur arbetet överlevde teknologin*, Gleerups, Malmö.

Paulsen, R (2017), "Replik på ett haltande försök till misskreditering", *Ekonomisk Debatt*, årg 45, nr 3, s 64–69.

Prescott, E C (2004), "Why Do Americans Work So Much More than Europeans?", *Federal Bank of Minneapolis Quarterly Review*, vol 28, s 2–13.

Sahlins, M (1972), *Stone Age Economics*, Aldine de Gruyter, New York.

Schor, J (1991), *The Overworked American: The Unexpected Decline of Leisure*, Basic Books, New York.

Whaples, R (1990), *The Shortening of the American Work Week: An Economic and Historical Analysis of Its Context, Causes and Consequences*, doktorsavhandling, University of Pennsylvania, Philadelphia.